

Δm_a – сума нагромадження додаткового продукту на приріст виробничих фондів.

Для більш глибокої економічної оцінки спеціалізації, що склалася, і перспективної спеціалізації сільськогосподарських підприємств використовують таку систему показників: зростання валової продукції, валового доходу і чистого доходу з розрахунку на одиницю земельної площі (сільськогосподарських угідь, ріллі), затрат праці, виробничих фондів, капітальних вкладень, поточних витрат.

Порівняльну ефективність кількох варіантів спеціалізації, що розробляється на перспективу, визначають за формулою:

$$E = \frac{П}{З_m + K_e \times K_a},$$

де E – ефективність варіанта спеціалізації;

$П$ – приріст валової продукції;

$З_m$ – приріст поточних витрат;

K_e – приріст суми капітальних вкладень.

Основними завданнями вдосконалення внутрішньогосподарської спеціалізації є: максимальне збільшення виробництва продукції в кожному підрозділі, ефективне використання виробничих фондів і трудових ресурсів, підвищення показників ефективності виробництва. При плануванні внутрішньогосподарської спеціалізації слід враховувати технологічні зв'язки між підрозділами, передбачити раціональне поєднання галузей. Кожен виробничий підрозділ (відділок, цех, бригада, ферма) повинен мати певну спеціалізацію з урахуванням комплексу умов роботи підрозділів господарства.

УДК 338.242:635

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

С.Ю.БОЛЛА – к.с.-г.н., доцент,

М.І.ГУБА – к.е.н., доцент,

І.В.ОСАДЧУК – к.с.-г.н., доцент,

Ю.А.КОНОНЕНКО – асистент, Херсонський ДАУ

Аналіз практики формування і діяльності державно-управлінських структур, основних напрямів їх розвитку, характеру та форм правового впливу на державно-управлінську сферу свідчить про важливість знаходження свого гідного місця у цьому процесі сучасних науково обґрунтованих методів і технічних засобів

збирання та обробки інформації, а також вирішення проблем, пов'язаних з організацією необхідних умов прискорення процесу, підвищення якості й ефективності законодавства в цій сфері.

В умовах ринкових відносин перед органами державного управління в сфері науки і техніки та підприємницькими колами України постає завдання ще більшою мірою підпорядкувати розвиток науки і техніки вирішенню економічних та соціальних завдань суспільства, прискоренню переходу-економіки на шлях інтенсивного розвитку, підвищенню ефективності товарного виробництва та освоєння ринкових відносин.

Розробка та реалізація національних науково-технічних програм, основою формування яких є програмно-цільовий метод управління, базуються на цільовому підході до вирішення назрілих завдань, що пов'язано з ускладненням управління науково-технічним циклом.

Для переходу до програмно-цільового управління необхідно, по-перше, чітко встановлення прав, обов'язків та відповідальності кожної ланки організаційної структури програми та кожного рівня управління і, по-друге, компетенції посадових осіб, що управляють програмою та її частинами, з компетенцією осіб стаціонарної лінійно-штабної структури.

Програмно-цільове управління знаходить своє застосування як у науково-дослідницьких організаціях, так і на промислових підприємствах. Реалізація програми наукових досліджень вимагає створення мобільних проблемних груп вчених, що можуть забезпечити якісне виконання запрограмованого комплексу заходів. Виникає потреба органічно ввести програмно-цільове управління з притаманною йому рухливою структурою в існуючу стабільну структуру наукових установ. Найбільш прийнятним для цього є застосування проектно-матричної структури, проблемно-орієнтованих комплексів, в якій поєднуються традиційні стабільні елементи (відділи, лабораторії тощо) та проблемно-орієнтовані елементи, створювані та реорганізовані відповідно до цільових програм. У такому випадку із складу функціональних підрозділів виділяються співробітники, які переходять у підпорядкування керівника програми на весь період існування. Разом з тим не порушується зв'язок і з функціональними підрозділами, які мають надавати своєму співробітнику методичну допомогу, інформувати його про досягнення у відповідній галузі науки й т.ін. Але слід враховувати, що застосування проектно-матричної структури вимагає як фундаментальної психологічної підготовки, так і змін у правовому регулюванні праці з метою забезпечення інтересів наукових співробітників. Таким чином, питання подальшого цілеспрямованого впровадження науково-

технічних досягнень як в управлінській, так і в інших видах діяльності держави слід розглядати під кутом зору постійного удосконалення державного механізму та його правого регулювання.

В процесі управління керівники й фахівці постійно мають справу з інформацією як необхідним засобом розробки управлінських рішень та їх реалізації. Продуктивність та якість їхньої праці багато в чому залежить від організації інформатизації, тобто своєчасного отримання та опрацювання необхідної інформації. За допомогою інформатизації здійснюються циклічні повторення стадій процесу управління: отримання, опрацювання повідомлень про стан керованого об'єкта та передача йому керуючих команд. Отже, за допомогою інформатизації реалізується зв'язок між суб'єктом і об'єктом, між керуючою та керованою частинами системи управління.

Питанням дослідження різних видів інформації, визначенню її ролі в організації управління присвячено багато праць вчених. Видано чимало праць з теорії автоматизованої обробки економічної інформації, з методології створення інформаційних систем в галузях народного господарства. Однак ця проблема настільки багатогранна, що не можна вважати завдання створення цілісної методології побудування інформаційних систем для прийняття управлінських рішень належним чином виконаним. Необхідне більш змістовне теоретичне знання, проникнення в природу інформації та специфіку інформаційних процесів, які відбуваються у суспільстві.

Зокрема, важливими напрямками роботи є підготовка чинних правових актів і норм до застосування їх в умовах інформатизації суспільства. Заходи з питань підготовки та використання нормативного правового матеріалу в умовах інформатизації потребують не тільки централізації, але й дотримання єдиної методологічної основи. На загальнодержавному рівні слід передбачити й сформувавши державну функціональну інформаційно-пошукову систему правових актів, яка обслуговуватиме всі ланки державного механізму.

Назріла потреба в забезпеченні функціональної визначеності інформаційних систем, їх сумісності між собою й з діяльністю державного апарату управління. Кожний вид інформаційної системи має відповідати максимально точному колу функцій апарату управління.

Важливе значення має правове регулювання інформаційних відносин з приводу реєстрації інформації.

Вихід інформації за межі окремого відомства, перетворення її в міжвідомчий загальнодержавний масив з принципами колективного використання насамперед ставить питання про правовий режим інформації. Потрібен відповідний загальний правовий акт,

який встановлював би правила зберігання, переробки й використання інформації.

Сьогодні незаперечним є факт розширення та поглиблення інтеграційних соціально-економічних зв'язків між державами, розвитку між ними спільної господарської діяльності. Все це нагально вимагає пошуку нових організаційно-правових форм інформаційно-правової співпраці, створення структурно-функціональної моделі державної системи інформатизації України.

Структурно-функціональна модель державної системи інформатизації має вписуватись в організаційну структуру системи виконавчої влади та бути її невід'ємним елементом. Ця модель мусить мати вихід на системи двох та багатостороннього інформаційного обміну правовими актами, передбаченими міжурядовими угодами.

Останнім часом поступово здійснюється перехід до інформатизації суспільства, яке характеризується зростанням ролі інформації у соціальних процесах, швидкості її обробки, у проникненні електронно-обчислювальної техніки та заснованих на ній сучасних інформаційних технологій у всі сфери суспільного життя. Це підтверджується прийняттям ряду нормативних актів вищих органів державної влади та управління, що регулюють інформаційні стосунки в Україні.

Економіка й соціальне становище в Україні в сучасних умовах зазнає суттєвих змін. В цих умовах від адміністративних органів України потрібна точна реакція на такі зміни, аби забезпечити досягнення цілей, що поставлені перед країною. У зв'язку з цим адміністративний апарат у своїй повсякденній діяльності має обов'язково враховувати потреби створення управлінської інформаційної системи як комплексу процедур і методів, що спрямований на забезпечення керівництва системи управління інформацією, необхідної для прийняття різнобічних рішень.

Слід вирізняти такі підходи при формуванні управлінської інформаційної системи:

– Орієнтація на реалізацію інформаційних потоків. Завдання розробників інформаційної системи, зорієнтованих на раціоналізацію інформаційних потоків, зводиться до виявлення найбільш трудомістких ділянок з точки зору збирання та обробки даних й до раціоналізації та автоматизації інформаційних процесів на цих ділянках.

Такий принцип містить у себе використання формалізованих методів та електронно-обчислюваної техніки в управлінні. Він вимагає від держави суворої регламентації усіх управлінських операцій. Це стосується часто повторюваних операцій та рішень. Процедура управління в рамках цієї концепції розглядається як основна

ланка управління, як елементарний ланцюжок усіх керівничих дій, у якому з'єднуються методи та засоби у правління. Оскільки більшість процедур в управлінні мають складний організаційний характер, то при даному підході домінуюче місце займає необхідність пошуку шляхів інтеграції зусиль різних органів державного управління, їх підрозділів та виконавців. У такому випадку виникають проблеми координації дій різних державних органів через спеціалізовані комітети, складнощі комунікацій між ними.

– Орієнтація на аналіз розподілу рішень і процесів їх прийняття, на побудову мережевих моделей.

Цей підхід базується на аналізі процесів прийняття рішень і на побудові мережевих моделей, вузловими центрами яких є "центри прийняття рішень", тобто окремі керівники чи державні органи, відповідальні за прийняття остаточного рішення з того чи іншого питання. При цьому інформаційні потоки розглядаються лише як параметри системи, зміна яких дає змогу підвищити ефективність управління. Кожне рішення у таких мережах оцінюється з точки зору його внеску в процес досягнення загальних цілей, що поставлені перед системою управління.

Такий підхід до побудови інформаційної системи вимагає залучення до процесу її створення окрім фахівців з інформаційної техніки ще й дослідників операцій, а також системних аналітиків та широке коло державних службовців-управлінців.

– Орієнтація на поділ інтегрованої управлінської інформаційної системи на ряд невеликих підсистем, кожна з яких зорієнтована на прийняття одного чи групи управлінських рішень.

Цей підхід є системно-інформаційним. За ним управлінська система являє собою сукупність людей, об'єднаних у процесі своєї творчої діяльності певними загальними цілями. Вивчаються насамперед не інформаційні потоки, а сукупність результатів дій людей, що створюють систему державного управління, зіставляють результати з окремими рішеннями і лише від них переходять до потоків даних, що забезпечують прийняття рішень. На цьому етапі визначаються потреби в інформаційному забезпеченні прийняття рішень і виявляються джерела даних. У результаті найбільш раціонально зв'язуються джерела даних з центрами прийняття рішень.

Назріла потреба створити автоматизовану інформаційну систему державного управління України. Водночас потребує детальної розробки механізм підготовки, перепідготовки та розстановки кадрів служб інформаційного забезпечення системи державної влади, механізм забезпечення інформаційної системи сучасними технологіями збирання та обробки інформації, матеріально-технічними засобами, механізм здійснення профілактики й ремонту

засобів обчислювальної техніки, підтримки інформаційної системи у робочому стані. Крім того, необхідно розробити ефективний механізм захисту інформації у системі державного управління й не-санкціонованого до неї доступу.

При організації системи інформації необхідно враховувати ряд вимог, реалізація яких забезпечує її ефективність. Інформація має бути мінімальною, достатньою і необхідною, вірогідною і надійною, сучасною і оперативною, яка може використовуватись для машинної обробки (максимальна уніфікація носіїв інформації).

Мінімальність передбачає обмеження збирання та опрацювання інформації лише тими повідомленнями, без яких не можна управляти об'єктом. Достатність означає, що інформація дає вичерпне, повне уявлення про функціонування об'єкта, а також оптимальних чи близьких до них рішень. При визначенні потреб в окремих видах інформації необхідно насамперед враховувати значимість для управління кожного виду, частоту створення, взаємозв'язок з іншими видами інформації. Сьогодні керівники часто відчують брак інформації у зв'язку з тим, що не усяка інформація корисна, представлена в необхідному вигляді і відповідає поставленим цілям управління. Так, в ряді форм систематичної звітності містяться не стільки нові повідомлення, скільки довідкові та розрахункові показники. В результаті складається суперечлива ситуація. При наявності й переваженості органів управління інформацією рішення дуже часто приймаються в умовах невизначеності, що значно погіршує їх якість.

Однією з головних вимог, які ставлять до інформації, є забезпечення високої вірогідності. Без вірогідності інформації про об'єкт управління не можна організувати його роботу, використовуючи найбільш вдосконалені методи управління. Підвищення вірогідності інформації можна досягти лише за рахунок скорочення ланок опрацювання, підвищення відповідальності за вірогідність даних, більш широкого впровадження сучасних технічних засобів.

Недотримання вимог вірогідності може призвести до того, що нормально функціонуюча техніка перероблятиме неправильну вхідну інформацію, даючи на виході теж неправильну інформацію.

Важливим елементом системи є своєчасність надходження інформації. Від цього значною мірою залежить своєчасність та якість прийнятих управлінських рішень. Адже відомо, що затримка інформації часто призводить просто до її втрати, і до вищих рівнів управління доходить лише частина тієї інформації, яка безперервно народжується у низових ланках. На підставі неповної інформації можуть прийматися лише вельми наближені, інтуїтивні рішення. Існує й інша небезпека. При затримці інформації повідомлення, які

містяться у ній, можуть застаріти. Прийняті на їх основі управлінські рішення справляють негативну дію на хід керованого процесу та призводять до негативних наслідків.

Від своєчасно прийнятої інформації залежить точність оцінки оперативної обстановки, повнота і правильність відповідних рішень, спрямованість планування управлінських заходів, чіткість постановки завдань виконавцям, ефективність контролю й досягнення кінцевого результату в сфері управління.

У зв'язку з широким впровадженням в регулювання й управління інформаційних технологій головною перешкодою є пристосування більшості документів, статистичних та інших матеріалів до машинної обробки.

Усі види інформації складають інформаційну систему управління, організаційно оформлену сукупність інформаційних потоків, документів, каналів зв'язку й технічних засобів, які забезпечують взаємозв'язок між елементами систем управління з метою їх ефективного функціонування та розвитку на основі розроблених управлінським персоналом алгоритмів.

Ефективність управління традиційними виробничими ресурсами на будь-якому рівні визначається тим, наскільки повно здійснюється управління інформацією, яка є каталізатором, «нервовим» центром об'єктів управління всіх рівнів. Якщо інформація розглядається як один з найважливіших ресурсів, то процесами нагромадження, зберігання, розповсюдження й використання, особливо в умовах централізованої обробки даних, слід управляти.

Проблема управління інформацією багатогранна і недостатньо досліджена. Але можна назвати ряд моментів, які становлять поняття "управління інформацією". Серед них важливіший – визначення необхідних умов для конкретного рівня управління інформаційною потребою. Інформаційна потреба перебуває у нерозривній єдності із специфічною пізнавальною здібністю. Потреба в будь-чому виступає збуджуючим джерелом соціальної активності окремих особливостей, соціальних груп. Аналіз інформаційних потреб – основа побудови раціональної системи інформаційного обслуговування.

Слід враховувати, що становище керівника відрізняється від становища виконавців насамперед широтою тематичних рамок професіональних інтересів. Але, окрім цієї кількісної характеристики різноманіття інтересів керівників, існує якісна різниця функціональної структури органів управління (прогнозування та планування, впровадження нової техніки, стандартизація і уніфікація, соціальний розвиток колективів, наукова організація праці, удосконалення техніко-економічних показників діяльності відповідних колек-

тивів). Важливою особливістю інформаційних потреб керівника є те, що в міру зростання його адміністративного рівня зростає потреба в інформації міжгалузевого характеру. З підвищенням рівня керівництва збільшується значення зовнішніх факторів, їх вплив на прийняття певних рішень.

Говорячи про особливості інформаційних потреб керівників, слід підкреслити, що вони мають менше часу на вивчення інформації, ніж рядові співробітники. Це зайвий раз підкреслює необхідність суворого обліку конкретних інформаційних потреб керівників, опанування методів масиву інформації у відповідності із змістом та рівнем виконуваних керівником завдань.

Задоволення інформаційних потреб може бути забезпечено як за рахунок відносно невеликого збільшення обсягу масиву даних, так і за рахунок суттєвого підвищення комплексності обробки і використання даних від підприємств та організацій, міністерств і відомств, органів регіонального управління, а також створення ефективних систем зберігання, пошуку і обробки даних на основі сучасних інформаційних технологій.

Теоретичні розробки засвідчують, що частка збирання та передачі інформації в сфері управління найбільш велика в управлінні (процеси збирання та передача інформації – складають часто понад 50% загальної трудомісткості її опрацювання.) Тому розробка інформаційного забезпечення спрямована на використання технічних засобів управління для постачання необхідної інформації відповідним органам управління з метою організації, по-перше, безперервного процесу збирання, опрацювання, зберігання і пошуку інформації, а також передачі її на різні рівні управління; по-друге, високої надійності та вірогідності інформації відповідно до встановлених вимог щодо збирання і опрацювання на кожному з рівнів управління.

Системи управління, які використовують засоби обчислювальної техніки, мають оцінюватись, а їх створення — плануватись з урахуванням не тільки техніко-економічних параметрів, а й критеріїв їх соціальної ефективності, тієї ролі, яку вони відіграють у підвищенні продуктивності праці, в гармонійному розвитку головної виробничої сили — людини. Це означає, що науково-технічні та техніко-економічні основи прогнозування розвитку засобів обчислювальної техніки мають бути доповнені методами "людського", соціального й особливого вимірювання науково-технічного прогресу. Результати їх застосування необхідно співвідносити із соціально-цінносними орієнтаціями й цілями розвитку всієї суспільної системи.

Дуже важливо в прогнозах і програмах розвитку засобів обчислювальної техніки давати оцінку очікуваним змінам у структурі за-

йнятості, визначати характер і обсяги заходів щодо професійної підготовки інженерів, програмістів, техніків, які зайняті в галузях створення і експлуатації ЗОТ, а також перепідготовки спеціалістів суміжних професій.

Варто також взяти до уваги й можливі психологічні проблеми. Слід подумати про необхідність розробки спеціальних заходів з психологічної підтримки діяльності користувачів інформаційних систем, пов'язаних, зокрема, з подоланням психологічного бар'єра при «спілкуванні» з машиною, покращення професійної підготовки користувачів до роботи та про забезпечення їх особистих творчих потреб.

Для підвищення ефективності інформаційної діяльності необхідно, насамперед, збільшити ефективність інформаційних процесів, що, як свідчить практика, забезпечується в результаті взаємодії управлінських наук з науками інформатики, математико-кібернетичної спрямованості. Адже кожний суб'єкт управлінської діяльності для розв'язання тієї чи іншої проблеми, окрім традиційних засобів та методів визначеної науки (наприклад менеджменту), успішно використовує дані інших наук (наприклад, психології, соціології та ін.).

Отже, для пізнання в сфері державного управління це має особливе значення, оскільки від його результатів залежить правильність управлінського рішення, кожне з яких завжди пов'язане з долями людей. Тому тут вельми важливо використовувати такі методи пізнання, які б давали змогу отримувати об'єктивні дані, зводили б до мінімуму або суттєво знижували вплив суб'єктивних факторів.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Р.ХИНКУ – д.е.н., доцент, Молдавська Економічна Академія

Серед фундаментальних процесів, що визначають і будуть визначати в найближчій перспективі розвиток економік країн світу, можна позначити наступні:

- розвиток інформаційних технологій;
- жорсткість конкуренції на фінансових ринках у зв'язку з посиленням ролі інтелектуальних послуг.